

Publisert på Dagen.no 23. februar 2022

Kristendom i Forsvaret

Knut Are Seierstad

President i MKF

Bjarte Brundtland

Styreleder i MKF

Dagen er på lederplass 19. februar kritisk til en vurdering fra Etisk råd for forsvarssektoren, der det anbefales å erstatte dagens kristne seremonier i Forsvaret med «livssyns-åpne og inkluderende fellesseremonier». Militært kristent fellesskap (MKF) er et tverrkirkelig fellesskap av kristne i Forsvaret, og deler denne bekymringen. Saken omtales også på spalteplass, der blant andre biskopen i Oslo, Kari Veiteberg, siteres med støtte til Etisk råds anbefalinger.

Vurderingen fra Etisk råd ble gitt etter anmodning fra Forsvarsdepartementet, som oppfølging av et debattinnlegg på NRK Ytring i fjor høst. I innlegget ble det fremsatt kritikk av Forsvarets praksis for kirkeparader, feltgudstjenester og ikke minst bønn på linja, som består i at en feltprest holder en kort bønn eller andakt, eksempelvis under oppstilling, men også i felt når det er behov.

Det gjenstår å se hvordan Forsvaret eventuelt endrer sin praksis på dette området, men vi er glade for at forsvarsminister Odd Roger Enoksen i et brev til MKF i begynnelsen av januar slår fast at «Det er viktig at kristendommens grunnleggende rolle som en del av Forsvarets historiske kulturarv blir ivaretatt». Brevet var et svar på en henvendelse fra MKF. Brevvekslingen ligger i sin helhet på vår nettside mkf.no.

Imidlertid omtaler Dagen livssynsbetjeningen i Forsvaret først og fremst som tradisjon og kulturarv. Tradisjoner er viktige i Forsvaret, og det gjelder kanskje spesielt her. Men hovedpoenget med feltgudstjenester, kirkeparader og bønn på linja er ikke å vedlikeholde tradisjoner, men å gi kristen betjening til Forsvarets personell. Både Forsvarsdepartementets oppdrag til Etisk råd og anbefalingen fra rådet omtaler denne livssynsbetjeningen blant annet som et «velferdsgode». Retten til å utøve sin religion «alene eller sammen med andre og så vel offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion», er ikke et velferdsgode, men en menneskerett, nedfelt i Menneskerettsloven. Denne gjelder selvsagt også i Forsvaret, der man ofte er avskåret fra å kunne utøve sin tro utenfor Forsvarets rammer.

Også Etisk råd anerkjenner denne retten. Men deretter fremmer rådet i stor detalj en rekke forslag som i sin konsekvens vil presse trosutøvelse i Forsvaret inn i den private sfære. Lite er utelatt, og rådet mener til og med det er problematisk om wienerbrød, vafler og kaffe serveres i forbindelse med en feltgudstjeneste! Det etiske premissgrunnlaget for forslagene er imidlertid ikke nevneverdig drøftet. Rådets vurdering fremstår derfor etter vår oppfatning mer som en samling meninger, enn som et etisk resonnement.

Et hovedpunkt i rådets anbefaling er å gå fra dagens system med fritaksrett for dem som ikke ønsker å delta, til et system med aktiv påmelding. Tilsynelatende virker dette uproblematisk, men konsekvensen vil raskt bli at livssynsbetjening ikke lenger er noe som skjer i avdelingsforband, men derimot bare på individ-nivå. Forsvaret er i sin natur et unikt fellesskap, der vi gjør ting sammen. Vi ville blitt fattigere om vi ikke kunne holde kirkeparade som avdelinger, og sammen fremsi det gamle kongeønsket «Gud bevare Kongen og Fedrelandet». Erfaringen fra Forsvarets operasjoner er også at mange setter pris på å motta forskjellige former for kristen betjening som del av fellesskapet i avdelingen.

Et annet hovedpunkt er som nevnt at de kristne fellessereemonier i Forsvaret bør erstattes av «livssynsåpne og inkluderende fellessereemonier og ritualer» som «vektlegger Forsvarets og samfunnets fellesverdier». Dagen siterer her også biskopen i Oslo, Kari Veiteberg, som åpenbart støtter forslaget. Hun foreslår at bønn på linja kan bytte navn til «ord for dagen» eller «etisk appell». Biskop Veiteberg har det kirkelige ansvaret for de av Forsvarets feltprester som tilhører Den norske kirke, og har derved også ansvaret for den åndelige betjening av de mange tusen i Forsvaret som er medlemmer av Den norske kirke.

Her mener vi både biskopen og Etisk råd glemmer det grunnleggende faktum at Forsvaret først og fremst er en beredskapsorganisasjon, innrettet for krise og krig. De kristne «tradisjonene» er derved ikke bare tradisjoner for høytidelige anledninger. Når man ligger i stilling og venter på at fienden skal angripe, eller når man skal ut på oppdrag der sjansen for å bli drept eller å måtte drepe noen andre er overhengende, er det ikke et «ord for dagen» eller en «etisk appell» de fleste har behov for. Enten troen er sterk eller svak, vil mange da sette pris på å høre feltpresten fremsi en bønn til Gud, lyse velsignelsen, og kanskje si noen ord til styrke for sjelen. For Forsvarets personell er dette ikke abstrakt teori, men erfarte realiteter så sent som i nylige operasjoner.

Når den kristne livssynsbetjeningen først og fremst blir en «tradisjon», oppstår det også andre farer. At slike kristne seremonier brukes som tradisjonsbærere for å bygge avdelingsånd er etter vår oppfatning en trend som har tiltatt de siste par tiår. Feltprestene og kirkene de representerer kan da lett komme inn i en slags «folkekirkedynamikk», der man først og fremst prøver å omfavne alt og alle, om nødvendig ved å tone ned eller fjerne handlingenes åndelige innhold, i ytterste konsekvens som i «etisk appell» eller «ord for dagen». Dette tjener ingen på, hverken vi som mister vår rett til åndelig betjening, eller alle som må delta i nydefinerte «tradisjoner» med uklart formål.

Vi mener derfor at Forsvaret gjør klokt i å bevare tradisjonen med de nevnte formene for felles kristen livssynsbetjening. Både for å ivareta personellens åndelige behov i fred, krise og krig, men også for å bevisstgjøre oss alle på Statens og derved også Forsvarets verdigrunnlag, slik det er gitt i Grunnloven. Samtidig er ingen tjent med at noen tvinges til å delta i slike seremonier, og fritaksretten må derfor være reell, også i praksis. Men dette er noe annet enn Etisk råds forslag om «aktiv påmelding», som i realiteten vil snu den gjeldende reservasjonsretten på hodet, og redusere kristen tro i Forsvaret til en privatsak. Som kristne i Forsvaret håper vi forsvarsministerens klare uttalelse nevnt over blir lagt til grunn når Forsvarets praksis nå vurderes.